

& Valdemara balado:

< Rekante 15 el 29 batoj por strofo, entute 7531 paŝoj dum 1 horo kaj 14 minutoj. Klarigojn (*) vidu post la strofoj.>

(# Melodio:

<1,7:29> (/lala sofa fami mifa; sola laso fami; lala sofa remi fala; sofa fami mire;

(#Rekantaje: mifa so so; la3la lala lala lala so so; dodo dore mi; mifa so so)

)×258)+

(& Strofoj:

,& Unua parto. Devenoj:

'1 /Venu jam kunigi nin ; en ĉendancon feroan* ; ĉar ni historion konu ; kaj fieru heroan.

(×:; **Kantu forte ; frape paŝu dancon kaj ridetu ; belas nova tag' ; kantu forte.**)

'2 Nun aŭskultu jen baladon ; belan mi rakontos ; pri sinjoro kuraĝa kiu ; duran devon frontos.

'3 En Francujo hugenotojn* ; reĝo persekutis. ; Fuĝis Langleoj de l' despoto ; kaj ekzilon salutis.

'4 En Svedujo poste loĝis ; bona arĥitekto ; ĉar lia prapatro fuĝis ; tien vivprotektan.

'5 Verkis fabelojn por infanoj ; kaj instruajn librojn ; fraŭlino Matilda* kun elano ; voĉis amajn vibrojn.

'6 "En Sudermanlando* vivas ; arĥitekto sperta. ; Estrajn domojn kaj preĝejojn ; li konstruis lerta.

'7 Por norvega parlamento ; Emil* desegnis domon. ; Plu famigis teatrejo ; Dramen lian nomon."

'8 "Svaton jesu, edziniĝu ; al sinjoro Langleo ; ne pro riĉo kaj prestiĝo ; sed familia kreo."

'9 Spetebihale* post la nupto ; hejmon faris ili ; vivis honeste sen korupto ; kvar ŝi naskis filojn.

'10 Frato Filip* inĝeniero ; kun Nobel' laboris ; poste pri konstruteĥniko ; Stokholme profesor.

'11 Frato Abrahamo* ĥemion ; diligente studis. ; Profesoro heliuman ; pezon li konkludis.

'12 Frato Aleksandro* artisto ; rajdi ĉevalon ŝatis ; pentris mondon de ekzisto ; povas mi konstati.

'13 Valdemar'* plej juna filo ; de Emil kaj Matilda ; kreskis intelekto brila ; en homamo milda.

'14 En Polujo judo juna* ; kreis novan lingvon. ; Varsovie li eldonis ; per doto tiun atingon.

'15 Libron cenzuristo rigardis ; en tempo de siringoj ; en la rusa, pola, germana ; franca kaj angla lingvoj.

'16 Unuan libron li al homoj ; diverslanden sendis ; kaj reagojn de ranguloj ; kun espero atendis.

'17 Lernis verkisto Tolstoj dum horo ; la gramatikon tute ; kaj post studo duhora ankoraŭ ; komprenis absolute.

'18 Dekkvinjara Antonina* ; Esperanton lernis ; ĉar ne volis venkon finan ; atendi ĝis eterne.

'19 Skribis ŝi leteron kaj ; al Zamenhofo sendis. ; Lin kortuŝis vortoj ŝiaj. ; Bone respondendis.

'20 "En Simferopolo instruas ; mi ĝin al kamaradoj. ; Pensoj homaranaj influas ; dum la lingva studado.

'21 Ni nun esperanton kune ; ku2n ĝojo lernas. ; Volas generacio juna ; vivi mondon modernan."

'22 Venis vortoj de la majstro ; ankaŭ al Upsalo. ; Otto* ordiniĝis pastro ; en la katedralo.

'23 "Valdemaro, ho studanto ; de l' universitato* ; lingvon rigardu Esperanton ; certe vi ĝin ekŝatos."

'24 Valdemar' kaj Otto Zejdlico ; studis la novan lingvon. ; Ĉiu poste en sia ofico ; bone sin distingos.

'25 Ili societon faris* ; por lingvo Esperanto. ;
elektiĝis Valdemaro ; ĝia prezidanto.

'26 Ludoviko pensas pri ; homara paca pado ;
"Ĉu la lingvo internacia ; fariĝos monda
movado?"

'27 Mondolingvo Volapuko* ; perdas da
prestiĝo. ; decidis Nurenberga klubo ;
esperantistiĝi*.

'28 Volapukon trafis jam ; forlaso kaj disfalo. ;
Klubon esperantan fondis ; junuloj en Upsalo.
.....

'29 Dua klubo kaj unua ; por nur Esperanto. ;
estu lumo por movado ; monde malgiganta."
.....

'30 "Kara mia edzo, vi ; ne estu maltrankvila. ;
Vian lingvon lernas jam ; anaro tuj multmila."
.....

'31 De Valdemara balado nun ; jen parton la
unuan ; finas ni sed dancos kune ; baldaŭ* la
parton duan.

, & Dua parto. Ruslandon:

'32 Jen Valdemaran parton duan ; kantos mi al
vi tu2j. ; Valdemaro renkontis fruajn ; espojn
en Rusu2j'.

'33 "Esperantistoj al Jalto venu!" ; anoncis Ilja
Ostrovski*. ; Pra-Pasportan Servon jenan ;
devas mi agnoski.

'34 "En La Esperantisto* amikojn ; lingvajn iu
invitis" ; diris Valdemar' al Eriko* ; "iru ni
viziti.

'35 Kun kamaradoj mi jam fondis ;
esperantoklubon. ; Tempas pri uzeblo respondi
; kaj forigi dubon.

'36 Planu ni vojaĝon kune ; trans la maro balta
; ek de Sankta Peterburgo ; ĝis la urbo Jalta."
.....

'37 "Rusoj al Svedujo estas ; hereda
malamiko" ; diris Eriko, "Ĉu atesti ; tion en
praktiko?"

'38 "Malamikojn ĉu vi diru ; sed jen amikaro" ;
diris Valdemaro, "Iru ; ni al Nigra Maro!"
.....

'39 Iris ek sur longa vojaĝo ; du studentoj
svedaj ; pro krimea espa mesaĝo ; amikecon
kreda.

'40 Tra Finnlando li biciklis ; Sanktan
Peterburgon. ; Esperanta parolo tiklis ; kun
viro* en tiu urbo.

'41 Esperanton Erik ne sciis ; eke ne parolis. ;
Dum veturo lernis li ; ĉar komuniki volis.

'42 Ili veturis per fervojo. ; Moskvon rapidis ;
gasti faman Lev Tolstojon*. ; Lokaj espoj*
gvidis.

'43 Militon kaj pacon* diskutis ; kaj cenzuron
baran. ; "La Regno de Dio estas ene ; de vi,*
miaj karaj.

'44 Donu preter egoismo ; spacon al la amo ;
kiel fortojn adicias; paralelogramo.*"
.....

'45 Valdemar' dankemas ĝoja ; pro la granda
saĝo ; kiun dividis jen Tolstojoj ; kaj kontente
mesaĝas.

'46 "En Rusujo kun amikoj ; ni spertas unuan
fojon ; internacian lingvaplikon ; poste
daŭrigos vojon.

'47 Al Krimeo suna hastos ; ni trans montan
alton ; ĉe Ilja Ostrovski gastos ; maran urbon
Jalton."
.....

'48 Antoninan Ilja vokis ; "Venu al gastoj
montri ; la plej belajn krimeajn lokojn ; kaj al
ili rakonti*."
.....

'49 En Krimeo kunestadon; ĝuas tri semajnojn.
; Ĝis daŭrigas ili padon ; lingvofluon gajnos.
.....

'50 De Sevastopolo ŝipiras* ; ili konatan
adreson ; de esperanta pioniro ; Borovko* en
Odjeso.

'51 Estis Nikolao la sama ; kiu el Varsovio ;
ricevis la respondon faman* ; pri
Esperanthistorio.

'52 Li kaj Antonina jam gvidis ; internacian
voĉdonon* ; kiun Odjesa klubo decidis ; pri
reformpropono.

'53 Dankis pro tio Zamenhof' ; ke ili grave agis
; lin, estontan teozofon ; kaj ŝin, kiu ĉion
pagis.

'54 Ĉiĉeronis Antonina ; kaj sen ajna dubo ;
bone reprezentis sian ; esperantoklubon.
.....

'55 "Valdemar', mi vidas ke ; vi ja ne estas
danda. ; Eltriviĝis viaj ŝuoj ; pro paŝado
planda."
.....

'56 "Kun vi kara Antonina; urbon ni promenis.
; Multon interesan vidis ; ne piedojn trenis."
.....

'57 Nikolaon Bo2rovkon; edziniĝis poste ;
Antonina Ĉaikovska. ; Nupton ĝoje tostu!
.....

- '58 En Odjeso Valdemaro ; kun Vladimir Gerneto* ; akordiĝis pri refaro ; de monata gazeto.
- '59 "Ĉesis jam La Esperantisto ; ĉar mono mankas. ; Da abonantoj longa listo ; novan eldonon dankus.
- '60 Ĝi de Tolstoj publikigis* ; verkon Prudento kaj kredo ; kio cenzuron rusan instigis ; ordoni ke ĝi cedu.
- '61 La cenzuro esperanton ; eldoni malpermesis ; sed revuon en bona kvanto ; svedoj povus presi.
- '62 Gazeton Lingvo Internacia ; parte mi financos. ; Preso estu tasko via ; jen nia alianco.
- '62 Per leteroj mi redaktos ; esperantogazeton. ; Eldonadon vi pritraktu ; ĝis dissendo pretos."
- '64 "Gazeton Lingvo Internacia ; presos mi kaj eldonos" ; diris Valdemar', "kaj mi ; amikojn helpajn konas.
- '65 Tiel glate ni evitos ; caran la cenzuron ; kaj forumon faros meritan ; por la nova kulturo."
- '66 Ŝipon ili al Istanbulo ; serĉis el Odjeso ; sed ŝipestrojn ebriulojn* ; volis tuj forgesi.
- '67 Erik al maristo parolas ; "Serĉas ni ŝipon ; iri Konstantinopolon. ; Ĉu per via skipo?"
- '68 "Nia ŝipestro kuŝas plankon ; eĉ ne povas stari. ; Brando ne estas lia manko" ; maristo fideklaris.
- '69 Venis per rusa vaporŝipo ; Konstantinopolon. ; Ĉe Bosporo brilis urbaj ; turoj sur markolon.
- '70 Aĥmed Paŝa* ilin gastigis ; ridis rondaventra. ; Grand-sinjoro de l' kortego ; montris kion li pentras.
- '71 De l' maro laŭ Danuba Rivero ; ili du pluiris, ; preter ĝia Pordo Fera ; montojn verdajn miris.
- '72 "Restu pli longe en Hungarujo!" ; Valdemaro proponis ; "Ne, ni hejmen iru tuje!" ; Erik lin admonis.
- '73 "Budapeŝto min ravas plu!" ; Valdemaro vokis. ; "Via monujo havas truon!" ; lin Eriko mokis.
- '74 El Upsalo venas gazeto ; Lingvo Internacia. ; En la tuta mondo aperas ; neniu alia.
- '75 Sur sin tiun taskon prenis ; Valdemar' Langle' ; doktoro Krikorc, Pol Nilen' ; kaj Alberj por ekspedo*
- '76 Kvar klubanoj fondis ĝin ; kaj poste ili produktis ; dum kvar jaroj magazinon ; kiu lingve fruktis.
- '77 Gazeton redaktas Vladimiro ; de distanco granda. ; Poŝti ĝin klubanoj iras ; por homoj diverslandaj.
- '78 Nikolao trovis lokon ; en Sankta Peterburgo. ; Translokiĝis paro Borovko ; de lando de la sturgo.
- '79 Al ili la revuon ; poŝto pakaje liveris. ; La Rusujan distribuon ; ili letere peris.
- '80 Valdemaro pionira ; estas esperantisto ; kaj per spertoj li fariĝos ; bona ĵurnalisto.
- '81 Valdemaran baladon ni jam ; finas parton duan ; kaj ni ĝian parton trian ; baldaŭ dancos bruan.
- , & Tria parto. Revojaĝe:**
- '82 Nun de Valdemara balado ; kantos mi parton trian ; pri lia vojaĝado ; en mondo nia.
- '83 Al Rusujo rean fojon* ; Valdemar' sopiras. ; Sanktan Peterburgan vojon ; li somere iras.
- '84 Bonvenigis geborovkoj. ; En ŝia utero ; jam embriis* Valdemara ; venonta amespero.
- '85 Ĝojis Antonina kara ; kaj en ŝia sino ; kreskis jam por Valdemar' ; estonta dua edzino.
- '86 "Aleksandro, frato mia ; vi ĉi tie restis. ; Ĉu Nobela ekspozicio* ; tre sukcesa estis?"
- '87 "Jes, mi la ornamojn faris ; pagon ricevis tu2j. ; Antonina la monon ŝparis ; ni iru al Italu2j'."
- '88 Post Rusujo Budapeŝten ; venis Valdemaro ; vidi grandan ekspozicion ; de hungara miljaro*
- '89 Li en Lingvo Internacia ; skribas artikolojn ; espe pri vojaĝoj siaj ; kaj amikaj paroloj.
- '90 Al Rusujo trian fojon ; Valdemar' sopiras. ; Sanktan Peterburgan vojon ; li somere iras* .

- '91 Por li stampis la sveda konsulo ;
rekomendan leteron. ; "Al ĉi tiu bona junulo ;
fidu en aferoj."
- '92 Li veturis per fervojo ; inter kamparanoj ;
viziti grafon Lev Tolstojon ; en Jasnaja
Poljana*
- '93 Devis ŝanĝi vagonaron ; li en urbo Tula ;
ĉe preĝejo renkontis paron ; povran ĉifonulan.
.....
- '94 Lev lin bonvenigis kore ; en sia vilaĝo ; kaj
dividis kaj palacon ; kaj profundan saĝon.
- '95 Demandis li de Lev moralon ; post
malvenko ŝaka* ; "Kiel ĝuste agi sen falo ; en
malĥristan vakon?
- '96 Mizerulan paron renkontis ; mi ĉe preĝejo
dorman. ; Riĉa mi junulo hontis ; pri almozo
norma."
- '97 Lev respondis kun okuloj ; fajrobriple viglaj
; "Ni ne kapablas vivi sanktule ; tio vivon
siglas."
- '98 Sergej Aleksandroviĉ' ; tatara ĥana
pranepo* ; helpo al Valdemar' dediĉis ; sur
kozaka stepo.
- '99 Juĝisto Dmitri Ivaniĉ'* ; kaj vilaĝa
atamano* ; trovis por li taŭgajn kondiĉojn ; ĉe
Filonovskajanoj*
- '100 Kun kozakoj vivi li volis ; en
maleleganto. ; Kun Sergej' kaj Dmitri parolis ;
nur en esperanto.
- '101 Pluge, rikolte, draŝe laboris ; li ĉe
kozakoj* pene. ; Supon kaj nigran panon voris
; vekiĝis frumatene.
- '102 Rusan stepon sur ĉevalo ; Valdemar'
vojaĝos ; post restado radikala ; en kozaka
vilaĝo.
- '103 Sur ĉevalo Zakaulok ; rajdis li horizonten.
; Rusan kamparanan gastamon ; ĉie li
renkontis.
- '104 Sur Zakaulok rajdis al nordo ; li dum
sunis kaj blovis ; kaj ĉe ĉiu kampula pordo ;
koran gastamon trovis.
- '105 Kampulojn, amikojn kaj princinojn ;
gastis li sur vojo. ; Post riveroj kaj ravinoj ;
revenis al Tolstoj.
- '106 "En mia dudekkvina jaro" ; diris
Valdemaro ; "rajdis mi kozakan ĉevalon ; ĝis
Balta Maro.
- '107 Mi dum iro spertis pravon ; ke stampita
letero ; al oficulo pravas gravon ; de bezona
afero."
- '108 Jarcentfinon esperanta ; unua edziĝo
vestas. ; Signe Blumberj* el Akvelando* ; kaj
Valdemaro festas.
- '109 "Mielmonate ni vojaĝu ; foran
Samarkandon. ; Rusa registaro omaĝon ;
donos tra la lando.
- '110 Pro letero de reĝo Oskaro* ; nia grupo
disponos ; tra imperio de rusa caro ; mem
fervojvagonon.
- '111 Vi nin sekvu en vojaĝo ; frato
Aleksandro. ; Bildojn pentru de vilaĝoj ; kaj
riveraj meandroj."
- '112 Signe al li naskis filojn ; bele sane kreskis
; juna Lars kaj aĝa Emilo* ; bone adoleskis.
.....
- '113 En la granda imperio ; de la rusa caro ;
fermentiĝas revolucio ; en la laboristaro.
- '114 Valdemaro ĝin atestis ; en aparta libro* ;
kiel popolon trupoj molestis ; murde per
kalibroj.
- '115 "Se maltaŭga registaro ; civitanojn
murdas ; al iliaj pledaj deklaroj ; oni restu
surda."
- '116 Fondon de sveda esperanto;federacio
gvidis ; Valdemaro kaj sen vanto ; poste ĝin
prezidis*
- '117 Verkis Valdemaro pri ; milito en
Balkano* . ; Por la monda katastrofo ; estis ĝi
la ĉano.
- '118 En la mondmilito logis ; Finnlandon
liberiĝi. ; Ilin Valdemar' apogis ; kampanjis li
prestiĝe.
- '119 Dum la rusa revolucio ; al finnoj libero
venis. ; Valdemaro helpis tion ; kaj ricevis
ordenon*
- '120 Trian jaron de la paco ; mortis lia Signe. ;
Vivo estas nur donaco. ; Enteriĝis digne.
- '121 Valdemaro al Rusujo ; ĵurnaliste iras* . ;
Antoninan li renkontas ; ŝi problemojn diras.
.....
- '122 "Kara mia Nikolao ; patro ilia mortis ; kiu
al ni vivsekuron ; kaj monon hejmen portis.
.....

'123 Ĉu vi povas al Svedujo ; mian filinon preni ; ke mi povu la aliajn ; sola en vivo teni?"

'124 "Nina venu al Stokholmo ; plu muzikon studi. ; Ĉe mi", diris Valdemaro ; "povos pianon ludi."

'125 Enamiĝis Valdemaro ; kaj la juna Nina. ; Ŝi fariĝis post du jaroj ; lia novedzino*.

'126 Mi la trian parton nun ; rakontis Valdemaran ; kaj ni poste dancos kune ; ankaŭ la parton kvaran.

, & Kvara parto. Hungarlandon:

'127 Nun mi kantos kvaran parton ; pri Valdemar' kaj Nina. ; Mondo tre malbone fartos ; pro malamo kulmina.

'128 Lernis Esperanton frue; Valdemar' kaj regis. ; Li dek unu lingvojn flue ; kaj parolis kaj legis.

'129 Germanujon humiligis ; la venkintoj militaj ; kio kontraŭreagon instigis ; civilizon spitan.

'130 Eĉ pli Hungarujon rabis ; paco Trianona. ; Restis por miljara nabo ; lando nur triona*.

'131 Rajdis Valdemar' ĉevalon ; tra hungara lando* ; por ekkoni ĝin pli bone ; ol de fervojrando.

'132 En sia kvindeknaŭa jaro ; rajdis Valdemaro ; puston longe sur ĉevalo ; tra lando de hungaroj.

'133 Ekinstruis li svedan lingvon ; en universitato* ; kaj studantojn judajn ŝirmis ; kontraŭ rasismaj batoj.

'134 Li en Budapeŝto laboras ; en lingva fakultato ; kaj rimarkas ĉe ĥristanoj ; mankon de kompato.

'135 Post verkado, tradukado ; kaj kontakta kreo ; fariĝis li de l' ambasado ; kultura ataŝeo*.

'136 Adolf Hitler* sen skrupuloj ; homojn tre malamas. ; Kontraŭ judoj, maldekstruloj ; amasparoloj flamas:

'137 "Judoj kaj ciganoj estas ; senvaloraj rasoj. ; El ili neniu restu ; pace ni ne lasu.

'138 Al ni arjoj* ankaŭ slava ; raso malsuperas. ; Jes, la onidiroj pravas ; ili ne prosperos."

'139 Nazia partio sen kompato ; homojn malestimas. ; Judoj, slavo, demokratoj ; regon ilian timas.

'140 Pli da teritorio postulas ; nazia retoriko. ; Libro brulas, kapoj rulas ; antaŭ la svastiko*.

'141 Plojn Germanujo atakas* ; grakas generaloj. ; Dua mondmilito diskalkas ; landojn al bataloj.

'142 "Diplomatoj sovetaj foriru!" ; Hungarujo postulas. ; Valdemar' eskortis ilin ; sekure ĝis Istanbulo.

'143 Hungarujo sendas trupojn ; lukti kontraŭ rusoj ; por eviti germanan okupon ; kiel aŭstroj* ĵuse.

'144 Stalingradon germanoj tuŝas ; en batalo* decida. ; Ilin de tie rusoj repuŝas ; okcidenten rapide.

'145 Martan tagon la nazioj ; faras hungare puĉon*. ; Valdemaro vidas defion ; "Komenciĝos buĉo."

'146 Valdemaro kaj Per Anger* ; en ambasado sveda ; antaŭvidis regi sange ; nazia murdobsedo.

'147 "Adolf Ajhmann* el Germanujo ; venis forigon gvidi. ; Judojn li kolektas tuje ; sendos al perfido.

'148 Judojn for nazioj portas ; en tro malgranda spaco. ; En vagonoj centoj mortas ; pro premiĝo kaj laco.

'149 Mi ne mem atestis tion ; sed aliaj vidis ; kaj al ni rakontis ĉion. ; Dume neniu ridis.

'150 Al mi estis granda ŝoko" ; diris Valdemaro ; "Eĉ por turni sin mankas loko ; en malluma staro.

'151 Al mi estis forta skuo" ; diris Valdemaro ; "Eĉ por turni sin mankas truo ; en la densa staro.

'152 Malantaŭ ŝlositaj klinkoj ; en kunpremo merda ; plurajn tagojn eĉ sen trinko ; multaj prudenton perdas.

'153 Ĉu ni povas helpi homojn ; resti en sekuro ; kaŝi sin en ŝirmaj domoj ; for de sanga spuro?"

'154 "Mi pasporton doni povas ; se iu rilaton ; por si al Svedujo trovas ; ankaŭ nur privatan."

'155 Al Per Anger Valdemaro ; respondas per informo. ; "Necesas nun vivsava faro ; ekster kutima normo.

'156 Karlo Luc* en ambasado ; svisa simile faras. ; Registaron li persvadis. ; Kartoj arestojn baras.

'157 Kaŝas li homojn de arestoj ; en eksa fabriko vitra ; ŝirmas ilin de molestoj ; kaj mortigoj arbitraj.

'158 Kaj mi tiel same faros ; kvankam kontraŭ juro. ; Homojn kaŝi ni preparos ; inter amikaj muroj."

'159 Diris Per aserton pravan ; "Helpu, jes, per domoj ; rajton vivi ĉiuj havas; homoj estas homoj."

'160 "Homoj estas homoj, ĉiuj ; havu rajton vivi" ; diris Per, "Vi helpu al tiuj ; provu ni intensive.

'161 Certe ni ne povos ĉiujn ; savi de pereoj" ; diris Per, "sed helpu tiujn ; provu per ĉiu ideo."

'162 Sagokrucanoj* homojn ĝenas ; akre kaj minace. ; Valdemar' kaj Nina penas ; aŭdace kaj senlace.

'163 Valdemar' maljuna bravas ; kontraŭ ili kuraĝi. ; "Ili ne igu mortigejen ; homojn alvojaĝi."

'164 En sia sepdekdua jaro ; en ombro de milito ; taskon sur sin Valdemaro ; prenas teruron spiti.

'165 Valdemar' kaj Nina Langleo ; kaŝas multajn homojn ; ĉe amikoj malobee ; en privataj domoj.

'166 Helpas homoj al la paro ; en la savaj agoj. ; Multaj homoj ordinaraj ; laboras ja sen pago.

'167 Kelkajn kaŝas ĉe monaĥojn ; kelkajn en lernejoj. ; Ilin flegas kaj prizorgas ; kiom eblas pleje.

'168 Savoreta transporta servo ; havas eĉ ŝarĝaŭton ; kaj kampare manĝaĵrezervon ; ne priparolu laŭte.

'169 Per hungara amikaro ; judojn save kaŝas ; ili kaj ĉion eblan faras. ; Morto strate paŝas.

'170 Nun de balado Valdemara ; kaj pri brava Nina ; finas ni la parton kvaran ; kaj tuj dancos kvinan.

,& Kvina parto. Ruĝakruce:

'171 Finis ni la parton kvaran ; kaj nun ekas kvinan. ; Alparolis Valdemaron ; lia edzino Nina.

'172 "Grafo Folke Bernadot"* novas ; en Ruĝakruca estraro. ; Ĉu ni lin interesi povas ; veni ĉe hungarojn?"

'173 "Kara Nina, bona ideo" ; Valdemar' respondis ; " li estos brila korifeo ; Ruĝan Krucon fondi."

'174 Eksterlandan ministerion ; Valdemar' entretis ; ĝeneralan sekretarion* ; li renkonti petis.

'175 "Grafon akceptu Bernadoton. ; Helplaboro gravas ; Ruĝa Kruco Sveda fondota ; urĝe homojn savos."

'176 "Ne ricevus li permeson ; tra Germanujo veni ; sed mi pensas ke sukcesos ; vi la gvidon preni."

'177 "Tamen Ruĝan Krucon ĉu mi ; ankaŭ reprezentos ; por al homoj helpi dume ; en militaj turmentoj?

'178 Ruĝan Krucon certe mi do ; urĝe organizos ; por al homoj kun rapido ; doni vivprovizojn."

'179 Sur maljunajn ŝultrojn prenas ; Valdemar' la gvidon. ; Tio sagokrucanojn ĝenas. ; Planas ili perfidon.

'180 Sagokruco kaŝejoj serĉas ; por fuĝantojn trovi. ; Kaptatoj multajn larmojn verŝas ; ĉar sin kaŝi ne povis.

'181 "Homojn la nazioj kaptas ; estas granda krizo. ; Kara Nina, ni adaptu ; nian organizon.

'182 Ĉi leterojn ni eldonu ; kvazaŭ fotan pasporton. ; Povas ĝi protekti homon ; kontraŭ bruta morto.

'183 Homon savos tia ĉi ; letero de protekto. ; Sagokrucano ne kuraĝos ; tiun jam difekti.

'184 Montris vojon Karlo Luco ; kiel deportojn eviti. ; Fridriĥ Born* de Ruĝa Kruco ; age lin imitis.

'185 Konstantino Karadja* rumano ; Anĥel Sanz-Briz* hispano ; Anĝel Rotta* de Vatikano ; laboras kun sama plano.

- '186 Jeson al kvarcent protektleteroj ; aŭtoritato donas ; kvankam eskapi de danĝeroj ; multaj pli bezonas.
- '187 Oficeje stampu paperojn ; kiel vivsavilojn. ; Ruĝakrucajn protektleterojn ; havu multaj miloj.
- '188 Al uniformulo ĝi ; imponos per bela stampo. ; Ĉu ĝi vere validas, tion ; kaŝu inter krampoj.
- '189 Oni dokumentojn respektos ; de Ruĝa Kruco Sveda ; juran bazon ne suspektos ; kaj arestojn cedos."
- '190 Sagokrucanoj leterojn grumblas ; de Ruĝa Kruco Sveda ; sed ne scias ke juro stumblas ; ilin validaj kredas.
- '191 Karlo Luc, Anĝelo Rotta ; Konstantino Karadja ; kaj Valdemaro judojn kvotas ; eviti regon sovaĝan.
- '192 Helpis al Anĝel Ĝorĝo Perlaska* ; post la puĉo dua ; por ke protekto ne fiasku ; en batalo brua.
- '193 Koncentrejon Birkenaŭon ; du kaptitoj fuĝis. ; Ili raporton* verkis baldaŭ ; kies mesaĝo muĝos.
- '194 Ĉasis ilin la nazioj ; veron por estingi. ; Tamen hungarajn judajn estrojn; tiu raporto atingis.
- '195 Juda kontraŭstara ligo ; volis ne paroli ; pri timiga koleriga ; aŭŝvicprotokolo.
- '196 Filip fon Frojdiger* vokas ; "Legu jen raporton! ; Adolf homvaloron mokas ; puŝas nin en morton.
- '197 En la koncentrejo nazioj ; judojn amase gasas ; milojn mortigas pro nenio ; vivi neniun lasas."
- '198 "Montru!" Valdemaro diris ; "Jen do la fina flanko. ; Pri la judaj sortoj ni miris. ; Nun ni scias, dankon.
- '199 Ĉi raporton mi tradukos ; kaj al reĝo sendos. ; Gustav* estas mia amiko. ; Ni reagon atendu."
- '200 Danielson* ambasadestro ; ne raporton kredis. ; "Elrigardu tra fenestro ; maleblas tiel procedi.
- '201 Sesdek mil homojn jam ; en majo, ne povas esti. ; Demandu al registaro tamen ; ĉu oni tion atestis." '202 Valdemar' al oficiro ; petas klarigi ombbron. ; "Ĝeneralstabano, ni miras ; ĉu ne troas ĉi nombro?"
- '203 "Okdek mil homojn ili ; jam vagonare forportis. ; Ĉiusemajne dudek kvar mil ; pli dividas ĉi sorton."
- '204 Fine Valdemar' sukcesas ; sendi la leteron. ; "Ho, Gustavo, mi promesas ; ke ĝi diras veron.
- '205 Hajnriĥ Himler* gvidas en regno ; judan finan solvon. ; Ili laŭ la granda desegno ; fariĝos fumo kaj polvo."
- '206 Skribis al Horti Mikloŝ Gustavo ; Valdemar' transdonis ; kaj parolis pri hasto grava ; al ŝtatestro imponis.
- '207 "Horti, deportojn malpermesu ; el Hungarujo judajn ; ke amaŝtransportoj ĉesu ; kaj mortigoj krudaj."
- '208 "Bone ke vi al mi venas ; kun ĉi reĝa mesaĝo: ; Ĝin mi serioze prenas ; kun registara engaĝo."
- '209 Malpermesis registaro ; judojn fortransporti ; baldaŭ post la Valdemara ; pledo ĉe Mikloŝ Horti.
- '210 Pro la reĝa telegramo ; de Gustavo Kvina ; ili ne sendas judojn al flamoj ; en bruligo fina.
- '211 Skribas Valdemar' leteron ; al Karlo* princo. ; "Moŝto, helpon konsideru ; kontraŭ ekstermo grinca.
- '212 Por la Ruĝakrucaj pagoj ; ni bezonas monon ; kaj pro multaj helpaj agoj ; pliajn kvar personojn."
- '213 "Pensas mi, akceptu vi ; nespertan ĉi Raulon. ; Per vi ambaŭ ja evitos ; multaj homoj brulon."
- '214 Venis Raul Valenberj'* ; ĥaosan Budapeŝton ; kaj instruis lin Per Anger ; eluzi konsulveŝton.
- '215 Rajtas Raul fari veran ; ambasadpasporton. ; Multajn li elskribas, homoj ; do eskapas morton.
- '216 Raul' ricevis multan monon ; de judoj en Usono. ; Kredis rusoj do ke estis ; li usona spiono.
- '217 Valdemaro de Ruĝa Kruco; neniun monon ricevis. ; Kunlaborantojn preskaŭ ducent ; estri sen ĝi li devis.
- '218 Savas Raulo per pasportoj ; nur ĉasatajn judojn. ; Valdemaro savas ĉiajn ; homojn sen ekskludo.

'219 Kanto pri Valdemar' kaj Nina ; longe jam progresas ; jam ni dancis parton kvinan ; kaj baldaŭ dancos sesan.

, & Sesa parto. Militfine:

'220 Faris Valdemar' kaj Nina ; savlaboron sukcesan. ; Jam ni dancis parton kvinan. ; Venas parto sesa.

'221 En aŭtuno rusa avanco ; Germanujon minacos. ; Horti finas aliancon ; kaj proklamas pacon.

'222 Sagokruco puĉon faras* ; en la sama tago. ; Nun neniuj rajtoj staras ; kontraŭ teroristoj.

'223 Oni malpermesis judojn ; eliri el la ghetto ; sed kadavrojn en Danubon ; ĉiutage ĵetas.

'224 Nina en Monahinejo ; de la Sankta Koro ; kun estrino Hildegardo ; nokte savlaboras.

'225 Malfermiĝas pordo subite ; "Vivu Salaŝio*!" ; krias deko da plenarmitoj ; kelkaj en ebrio.

'226 "Ha! Por tiaj paperoj malbenaj ; tuta ĵen fabriko. ; Ni judaĉojn ĉiujn prenas. ; Vi vin identigu!"

'227 Vipas kaj tablon pistole martelas ; ili kaj blasfemas ; monon kaj ornamaĵojn ŝtelas ; monahinoj tremas.

'228 Postan tagon ili revenas ; serĉante judojn, ; ĉiujn en la domo ĝenas ; sed maltrafas la trudojn.

'229 Sagokrucanoj sen uniformo ; murdas en amoko. ; Oni ne du noktojn dormu ; en la sama loko.

'230 Sagokruco Valdemaron ; al morto juĝas ; ĉar li vivperein baras ; por multaj kiuj fuĝas.

'231 Sagokruco jam lin ĉasas ; kun mortiga celo. ; Valdemar' malsana kuŝas ; en malvarma kelo*.

'232 Flanken la kurtenon tiras ; bruto plenarmita. ; Valdemar' rigardas kun ; indiferento spita.

'233 Bruto lin rigardis zorge ; ĝis el iu angulo ; iu diris "Estas nur ; malsana maljunulo."

'234 Estis lia ŝanco bona ; ke razado mankas. ; Lin brutulo ne rekonas ; pro la barbo blanka.

'235 El la kela ĉambro tiu ; bruto re eliras. ; "Ĉu Langleon trovis vi?" ; brutkamarado miras.

'236 "Ne, li ne estas tie" ; respondis la unua. ; "Ĉu vi certas? Mi ne kredas!" ; diris tuj la dua.

'237 Enrigardis ankaŭ la dua ; zorge Valdemaron ; sed ne povis identigi ; lin tiu barbaro.

'238 Enrigardis bruto dua ; por certecon havi. ; "Mi ne povas lin rekoni ; vi do tamen pravis."

'239 Tiel sub milita vintra ; budapeŝta korto ; Valdemar' saviĝis de ; la sagokruca morto.

'240 Malkonate li aspektis ; pro vizaĝo barba. ; Tial ne kaptiĝis li ; de Morto murde varba.

'241 Budapeŝton ĉirkaŭprenis ; soveta sieĝo. ; Anoj sagokrucaj ĉagrenis ; urbe en la neĝo.

'242 Konkeris Budapeŝton ; soveta armeo*. ; Pluvivantojn de juda ghetto ; savis de pereco.

'243 Rodja Malinovskij* malferma ; urbo ĝin deklaris. ; Ĉion ajn soldatoj rajtas ; sen puno fari.

'244 Nina diris "Monahinojn ; la soldatoj perfortos. ; Ruĝakrucajn vestojn ŝirme ; mi al ili portos."

'245 Baldaŭ soldatoj rusaj venis ; tra la doma pordo ; kaj komencis virinojn ĝeni ; en minaca ordo.

'246 Al soldatoj Nina kriis ; ruse per forta voĉo ; "Ĉu vi helpantojn sindonajn perfortos? ; Meritas vi riproĉon!"

'247 Junaj soldatoj al ŝi respondas ; haltis preskaŭ plore ; "Estimata patrino, ni hontas ; nin pardonu elkore!"*

'248 Junaj soldatoj honton sentas ; kun okule larmo ; "Estimata patrino, ni pentas ; nin pardonu en armo!"

'249 Raul' ne kredis ke danĝeris ; por li soveta flanko ; sed ĉe rusoj malaperis ; kaj mortis en Lubjanko*.

'250 En printempo paco sonis ; ĉesis jam pafado. ; Nova registaro ordonis ; forlasi ambasadon.

'251 Paro Langle' Svedujen venas ; sen eĉ unu groŝo. ; Sin vivteni ili penos ; kun malplena poŝo.

'252 Libron li verkis, Agoj kaj tagoj ; en Budapeŝto* , kaj mendis ; helpon per aŭtora pago ; kaj Hungarujen sendis.

'253 Ĥaoson en Budapeŝto* ; libre Nina rakontis ; pri danĝeroj tre honeste ; kiel homoj volontis.

'254 Oficiala rekono mankis ; por Valdemar' kaj Nina ; sed honore oni dankis ; ĉi heroojn fine.

'255 Ricevis de Ruĝa Kruco medalon* ; ordenon de Norda Stelo* ; justuloj inter la popoloj* ; deklaris Israelo.

'256 Se vi povas pli rakonti ; pri Langlea faro ; strofon verku por tondronta ; balado Valdemara.

'257 Jen baladon Valdemaran ; kantis mi kaj prave ; kaj la lingvon tuthomaran ; kaj multajn vivojn* li savis.

'258 Nun mi finas la baladon ; veran Valdemaran. ; Lian nomon tenu ĉiam ; en memoro karan.)

<& Klarigoj al Valdemara balado:

Verkis kaj komponis Martin Strid (2015). (*):

'1 En Feroaj Insuloj travivis ĝis moderna tempo malnova tradicio ĉendanci baladojn.

'3 Hugenotoj estis kalvinistoj, viktimoj de religiaj masakroj, kiuj ekde jaro 1685 amase forlasis Francujon. Cento el ili alvenis al Svedujo.

'5 Mathilda Söderén (1832–1904), eldonisto kaj verkisto.

'6 Svede "Södermanland" aŭ "Sörmland", provinco sveona sudokcidentaŭ Stokholmo.

'7 Emil Viktor Langlet (1824–1898), arĥitekto.

'9 Spetebyhall, bieno en sudermanlanda paroko Lerbo apud Katrineholm'. Nupto estis en 1864.

'10 Filip Langlet (1866–1950), laboris konstruiste ĉe Robert Nobel dum 1890–1893 kaj sekretario ĉe Alfred Nobel 1896-1897 kaj 1899–1937 instruis en Tehnika Altlernejo de Stokholmo.

'11 Abraham Langlet (1868–1936), doktoro pri ĥemio, instruis en Chalmers Tehnika Altlernejo en Gotenburgo 1896–1933. Grafologo.

'12 Alexander Langlet (1870–1953), artisto kaj multjara prezidanto de Gotenbarga Artista Klubo.

'13 Valdemar Georg Langlet (1872 decembre 17-an – 1960 oktobre 16-a), pionira svedespo kaj ĵurnalisto.

'14 Ludwik Lejzer Zamenhof (1859-1917) eldonis Unuan Libron en 1887.

'18 Antonina Ĉajkovska (1872-1948), pionira rusespo.

'22 Otto Zeidlitz (1860-1943), svedespa multlingvulo, pastrigis en 1888.

'23 V. studis en Upsala universitato dum jaroj 1891-1894.

'25 Upsala Klubo Esperantista fondiĝis en 1891.

'27 Planlingvon Volapük inventis kaj publikigis germana pastro Johann Martin Schleyer en jaro 1879. ; Klubo germane "Nürnberger Weltsprachenverein" en 1888 forlasis Volapukon por Esperanto.

'31 Laŭbezono anstataŭ la vorton "baldaŭ" vorto "poste", "tuj" aŭ "nun".

'33 Ilja Ostrovski (1855–1910+?), kuracisto, anoncis en monata gazeto La Esperantisto en 1895 bonvenigon en sia domo.

'34 "La Esperantisto", plej unua espa gazeto, eldoniĝis en Nurenbergo, Germanujo, dum jaroj 1889-1895. ; Erik Etzel, kamarado de V. en Upsalo.

'40 Sinjoro W. Waher scipovis paroli nur estone, ruse kaj espe. Kun li V. unuafoje parolis espe sen alia lingvo ebla.

'42 Lev Tolstoj (1828-1910), grafo kaj verkisto ; Inter la moskvaj rusespoj kiuj akompanis la svedojn menciigis nomo Puĉkovski.

'43 Ruse "Vojna i mir", kvar volumoj de Lev Tolstoj 1865–1869 ; "Carstvo Boĵije vnutri vas" 1894, malpermesita de la rusa cenzuro.

'44 Ĉi tiun rezonon de Tolstoj citas V. en "Till häst genom Ryssland" ("Sur ĉevalo tra Rusujo") 1898, sur paĝo 46.

'48 Antonina rakontis krimeajn popolfabelojn, kiujn V. poste publikigis en sveda gazeto.

'50 La vaporŝipo nomiĝis Miĥail. ; Nikolaj Afrikanoviĉ Borovko (1863–1913), instruisto, ĵurnalisto kaj pionira rusespo.

'51 Nikolao Borovko sendis al Z. leteron en 1895(?) demandante kio kondukis Z.on al esp. La respondon Vladimir Gernet el la rusa tradukis en esperanton kaj publikigis en Lingvo Internacia.

'52 Tiu voĉdono okazis en 1894.

'58 Vladimir Gernet (1870–1929), pionira rusespo, ĥemiisto kaj vinberinstitutestro.

'60 En la dua numero de 1895.

'66 Du vaporŝipojn ili malektis pro la drinkemo de ties anglaj ŝipestroj. Ili iris per ŝipo Jekaterina II.

'70 Ahmed paŝao, membro de Grand-sinjora Kortego de la sultano de Otomana Imperio.

'75 "Lingvo Internacia" eldoniĝis en Upsalo 1895–1899, poste alilande. Unue faris ĝin V., d-ro Sven E. Krikortz (-1931), Paul Nylén (1870-1958) kaj Per Ahlberg (1864-1945).

'83 La dua rusa vojaĝo de V. estis en jaro 1896.

'84 Nina Borovko-Langlet (1896–1988) naskiĝis en aŭgusto baldaŭ post la dua vizito de V.

'86 Aleks laboris por petrolea ekspozicio de Nobel.

'87 Poste Aleks kaj V. kune vojaĝis al Polujo, Hungarujo kaj Italujo.

'88 En Budapeŝto oni festis en jaro 1896 mil jarojn post la "landpreno" de Hungarujo.

'90 Estis en jaro 1897.

'92 Jasnaja Poljana ("Luma Kampo"), vilaĝo 180 kilometrojn sudob Moskvo.

'95 Tiun gravan por li interparolon priskribas V. en sia libro "Till häst genom Ryssland", paĝojn 79–84.

'98 Sergej Aleksandroviĉ, rekta prapranepo de Ŝahin Ĥan Geraj kaj tronheredunto de Tatarujo Krimea.

'99 Dmitri Ivaniĉ, vilaĝa paca juĝisto en Filonovskaja en 1897. ; La atamano, tio estas kozaka estro, nomiĝis

Pugačev ; Filonovskaja, vilaĝo en Don-kozaka regiono, 680 kilometrojn sudorientob Moskvo.

'101 En Filinovskaja V. loĝis kun la familio de Pavl Stepaniĉ Fokin kaj liaj edzino Marja Varfolomejevna, filino Ŝurenka, fileto Ivan, patrino Olga Markovna, fratino Dunja, bofrato Avreljan kaj ilia dekkvinjara filino Vanda.

'108 Signe Paulina Blomberg (1876-1921), flegistino, filino de Karl Evert Blomberg kaj Paulina Grosskopf, edziniĝis al V. en sia hejmurbo Åbo (suome Turku), Finnlando, tiama Rusujo, en 1899. ; Akvelando (svede Åland, suome Ahvenanmaa), insulara provinco finnlanda kaj svedlingva en Balta Maro.

'110 Oscar Dua (1829–1907), reĝo de Svedujo 1872–1907 kaj de Norvegujo 1872–1905.

'112 Emil Langlet (1900–1966), Lars Langlet (1903–1981).

'114 Svede "Om revolutionsrörelsen i Ryssland" ("Pri la revolucia movado en Rusujo") 1906, pri jaro 1905.

'116 Sveda Esperanto-Federacio fondiĝis en 1906. V. estis ĝia prezidanto ĝis 1909.

'117 Svede "Om kriget på Balkan" ("Pri la milito en Balkano") 1912.

'118 Svede "Frihetskorsset av tredje klass", suome "Vapaudenristin ritarikunta", 1918. Finnlando sendependiĝis en 1917.

'121 V. iris al Moskvo en 1923.

'125 V. kaj Nina geedziĝis en 1925.

'130 Laŭ Traktaĵo de Trianono la 4-an de junio 1920 Hungarujo perdis 72 procentojn de sia teritorio kaj 62 procentojn de sia loĝantaro.

'131 V. rajdis 1000 km-ojn tra Hungarujo en 1931. Svede "Till häst genom Ungern" 1934.

'133 Ek de 1932 V. instruis la svedan en Pálmány Péter universitato en Budapeŝto.

'135 V. estis nepagata sveda kultura ataŝeo en Budapeŝto 1938–1944.

'136 Adolf Hitler (1889–1945), nazia partiestro 1921–1945 kaj diktatoro de Germanujo 1933–1945.

'138 Arĵa, el sanskrita vorto por "nobla", nazie signifas ana al la propra (germana) "raso", ĝenerale homo helkolora haŭte, hare kaj okule.

'140 Svastiko, aŭ hoka kruco, antikva sunsimbolo, uzita por nazia partio.

'141 Germanujo invadis Polujon en 1939 septembre 1-an.

'143 Germanujo okupis Aŭstrujon en 1938 marte 12-an.

'144 Batalo de Stalingrad (antaŭe nomata Caricin, poste Volgograd) daŭris de 1942 aŭguste ĝis 1943 februare.

'145 Germanoj puĉis Hungarujon 1944 marte 19-an.

'146 Per Anger (1913–2002), sveda diplomato.

'147 Adolf Eichmann (1906–1962), alta oficiro de nazia polico Schutzstaffel.

'156 Carl Lutz (1895–1975), svisa diplomato.

'162 Hungare "Nyilaskeresztes Párt – Hungarista Mozgalom", hungara nazieska partio dum 1935–1945.

'173 Folke Bernadotte (1895–1948), sveda princido kaj grafo. Lin murdis israelanoj en Jerusalemo dum lia pacmisio por Unuiĝintaj Nacioj.

'174 La ĝenerala sekretario de la eksterlanda ministerio nomiĝis Arnóthy-Jungert.

'184 Friedrich Born (1903–1963), svisa diplomato, delegito de Internacia Komitato de Ruĝa Kruco de majo 1944 ĝis januaro 1945.

'185 Constantin Karadja (1889–1950) rumana diplomato ; Ángel Sanz-Briz (1910-1980) hispana diplomato ; Angelo Rotta (1872–1965), apostola nuncio.

'192 Giorgio Perlasca (1910–1992), itala negocisto.

'193 Vrba-Wetzlerraporto, 1944 aprile, unu el la "Auschwitz-protokoloj", verkita de eskapintoj de Birkenau, nome Walter Rosenberg alias Rudolf Vrba (1924–2006) kaj Alfréd Wetzler (1918-1988).

'196 Pinchas Freudiger (??–19??), ekleziestro kaj membro de Juda Konsilantaro en Budapeŝto.

'199 Gustaf Kvina (1858–1950), reĝo de Svedujo 1907–1950.

'200 Ivan Danielson (1880–1963), sveda diplomato.

'205 Heinrich Himmler (1900–1945), estro de nazia polico Schutzstaffel dum 1929–1945. '201 Horthy Miklós (1868–1957), hungara ŝtatestro dum 1920–1944.

'211 Prins Carl (1861–1951), reĝido de Svedujo, estro de Sveda Ruĝa Kruco 1906-1945.

'214 Raoul Wallenberg (1912–1947), sveda diplomato.

'222 Sagokruca puĉo okazis 1944 oktobre 16-an.

'225 Ferenc Szálasi (-1946), estro de Sagokruca Partio 1932-1946, mortpunita.

'231 Ĉi epizodon priskribas Björn Runberg en sia libro "Valdemar Langlet – räddare i faran" ("V. L. – savanto en la danĝero") 2000, paĝon 37.

'242 Soveta armeo prenis Budapeŝton en 1945 januare 16-an.

'243 Rodion Malinovskij (1898 – 1967), soveta marŝalo kaj ministro pri defendo 1957-1967.

'247 Pri ĉi epizodo Nina foje parolis, diris Pieter Langlet kaj Monika Langlet-Forsberg, genepoj de V., en 2015 aprile.

'249 Lubjanko, malliberejo en Moskvo kaj centro de soveta spiona agentejo NKVD, poste nomata KGB. Supozeble tie en 1947 Raul' mortis.

'252 Svede "Verk och dagar i Budapest" 1946. La monon pro la libro V. uzis por sendi krizan helpon al Hungarujo.

'253 Svede "Kaos i Budapest" 1982, espa traduko en 2001.

'255 Svede "Röda Korsets silvermedalj" 1946 ; "Nordstjerneorden" 1949? ; hebree "Hasid Ummot Ha-'Olam", "Jad Vašem" 1965.

'257 Oni taksas ke la Langlea agado en la militfino savis inter dekmil kaj dudek mil homojn, sed eble pli. >

